

Lieta C-15/24 PPU [*Stachev*]ⁱ

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Saņemšanas datums:

2024. gada 11. janvāris

Iesniedzējtiesa:

Sofijski rayonen sad (Bulgārija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2024. gada 11. janvāris

Apsūdzētais kriminālprocesā:

CH

Lietas dalībniece:

Sofiyska rayonna prokuratura

Pamatlietas priekšmets

Tiesvedība attiecas uz divām laupīšanām, kas izdarītas kā turpināts noziedzīgs nodarījums un sodāmas saskaņā ar Bulgārijas Republikas *Nakazatelen kodeks* [Kriminālkodeksa; turpmāk tekstā – “NK”] 198. panta 1. punktu kopsakarā ar 26. panta 1. punktu. Pašlaik apsūdzētais CH atrodas pirmstiesas apcietinājumā.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Lūgums interpretēt tiesvedības priekšmetam piemērojamo ES tiesību normu noteikumus (it īpaši attiecībā uz tādu procesuālo darbību likumību, kuras veiktas, pārkāpjot tiesības uz advokāta palīdzību), pamatojoties uz LESD 267. pantu

ⁱ Šis lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

Prejudiciālie jautājumi

1. Vai ar Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm 12. panta 2. punktu, kas lasīts kopsakarā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. panta 1. punktu, ir saderīgi tas, ka, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem un judikatūru, tiesai – kas izskata jautājumu par to, vai pastāv pamatotas aizdomas par apsūdzētā līdzdalību viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā,–, kad tā lemj par atbilstoša drošības līdzekļa noteikšanu vai izpildi, ir liegta iespēja izvērtēt, vai pierādījumi ir iegūti, pārkāpjot apsūdzētā tiesības uz advokāta palīdzību saskaņā ar šo direktīvu, kamēr apsūdzētajam bija aizdomās turētā statuss un policijas iestādes ierobežoja viņa tiesības brīvi pārvietoties?
2. Vai ir ievērota prasība nodrošināt tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgumu Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punkta izpratnē, ja tiesa, kas izskata jautājumu par drošības līdzekļa piemērotību, veidojot savu iekšējo pārliecību, ņem vērā pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot šīs direktīvas prasības laikā, kamēr personai bija aizdomās turētā statuss un policijas iestādes ierobežoja tās tiesības brīvi pārvietoties?
3. Vai tādu pierādījumu, kas iegūti, pārkāpjot Direktīvu 2013/48, izslēgšana no tiesas puses, kura, neraugoties uz augstākas instances tiesas pretējiem norādījumiem, izskata jautājumu par drošības līdzekļa piemērotību, negatīvi ietekmē šīs direktīvas 12. panta 2. punktā kopsakarā ar Hartas 47. panta 1. un 2. punktu noteiktās procesa taisnīguma prasības un rada šaubas par tiesas objektivitāti?
4. Vai Direktīvas 2013/48 3. panta 6. punkta b) apakšpunktā paredzētajai iespējai ārkārtas apstākļos pirmstiesas stadijā uz laiku atkāpties no tiesību uz advokāta palīdzību piemērošanas, ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam, ir tieša iedarbība attiecīgajā ES dalībvalstī, ja šis noteikums nav transponēts šīs valsts tiesībās?
5. Vai Direktīvas 2013/48 9. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā kopsakarā ar šīs direktīvas 39. apsvērumu paredzētās garantijas ir ievērotas, ja aizdomās turētais gan ir rakstveidā atteicies no tiesībām uz advokāta palīdzību, tomēr viņš ir analfabēts un nav saņēmis informāciju par atteikšanās iespējamajām sekām, un vēlāk tiesā apgalvo, ka laikā, kamēr policijas iestādes ierobežoja viņa tiesības brīvi pārvietoties, viņš nezināja, kāds ir viņa parakstītā dokumenta saturs?
6. Vai tas, ka aizdomās turētais aizturēšanās brīdī atsakās no advokāta palīdzības saskaņā ar Direktīvas 2013/48 noteikumiem, atbrīvo valsts iestādes no pienākuma ikreiz tieši pirms katra turpmākā izmeklēšanas pasākuma veikšanas ar

aizdomās turētā piedalīšanos informēt viņu par tiesībām uz advokāta palīdzību un par iespējamajām atteikšanās sekām?

Atbilstošās Savienības tiesību normas un judikatūra

Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 47. pants

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/48/ES (2013. gada 22. oktobris) par tiesībām uz advokāta palīdzību kriminālprocesā un Eiropas apcietināšanas ordera procesā, par tiesībām uz to, ka pēc brīvības atņemšanas informē trešo personu, un par tiesībām, kamēr atņemta brīvība, sazināties ar trešām personām un konsulārajām iestādēm (OV 2013, L 294, 1. lpp.), 39. apsvēruma, 3. panta 6. punkta b) apakšpunkts, 9. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts, kā arī 12. panta 2. punkts

Tiesas spriedumi lietās C-608/21 un C-209/22

Atbilstošās valsts tiesību normas

Konstitutsia na Republika Bulgaria [Bulgārijas Republikas Konstitūcija, 1991. gada 13. jūlija DV Nr. 56, spēkā kopš minētā datuma; turpmāk tekstā – “Konstitūcija”]

5. pants. 1. Konstitūcija ir augstākais likums, un citi likumi nevar būt pretrunā ar to.

2. Konstitūcijas noteikumiem ir tieša iedarbība.

30. pants. 1. Ikvienam ir tiesības uz personisko brīvību un neaizskaramību.

2. Nevienam nedrīkst aizturēt, izmeklēt, pārmeklēt vai citādi ietekmēt tā personas neaizskaramībā, ja vien tas netiek darīts likumam atbilstīgos priekšnosacījumos un piemērojot likumā paredzēto procedūru.

3. Neatliekamajos gadījumos, kas ir likumā nepārprotami noteikti, kompetentās valsts iestādes var aizturēt pilsoni, par ko tām nekavējoties ir jāinformē tiesu varas iestādes. Tiesu varas iestāde 24 stundu laikā pēc aizturēšanas lemj par tās likumību.

4. Ikvienai personai no aizturēšanas vai apsūdzības izvirzīšanas brīža ir tiesības uz advokāta aizsardzību.

Zakon za ministerstvo na vatrešnite raboti [Likums par Iekšlietu ministriju, 2014. gada 27. jūnija DV Nr. 53]

72. pants. 1. Policijas iestādes var aizturēt personu:

1. ja pastāv norādes, ka tā ir izdarījusi noziedzīgu nodarījumu;

[..]

5. [..] Personai ir tiesības uz aizstāvi no tās aizturēšanas brīža, turklāt tā ir jāinformē arī par to, ka tā drīkst no aizstāvja atteikties, kā arī par šādas rīcības sekām, tāpat arī par tiesībām klusēt, ja aizturēšana ir notikusi uz 1. punkta 1. apakšpunkta pamata.

74. pants. 1. Attiecībā uz personām, kuras minētas 72. panta 1. punktā, izdod rakstveida aizturēšanas protokolu.

2. 1. punktā minētajā aizturēšanas protokolā norāda: [*Protokola saturs*], it īpaši aizturēšanas faktiskos un juridiskos iemeslus; personas tiesības apstrīdēt aizturēšanas likumību; tiesības uz advokāta aizsardzību no aizturēšanas brīža;

3. Aizturētā persona aizpilda paziņojumu par to, ka ir informēta par savām tiesībām un ka vēlas vai nevēlas izmantot 2. punkta 6. apakšpunkta b)–f) punktā minētās tiesības. Aizturēšanas protokolu paraksta policijas darbinieks un aizturētā persona.

4. Ja aizturētā persona atsakās parakstīt aizturēšanas protokolu vai nav spējīga to izdarīt, to ar parakstu apliecina viens liecinieks.

Nakazatelen kodeks [Kriminālkodekss, 1968. gada 2. aprīļa DV Nr. 26, spēkā no 1968. gada 1. maija]

26. pants. [..] 1. 23.–25. panta noteikumi nav piemērojami, ja runa ir par turpinātu noziedzīgu darījumu, t. i., ja divas vai vairākas darbības, kas atsevišķi veido vienu vai vairākas kāda noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmes, ir veiktas savstarpēji nesaistītos laikposmos, tādos pašos apstākļos un ar tāda paša veida vainu, turklāt turpmākās darbības objektīvi un subjektīvi šķiet esam iepriekšējo darbību turpinājums.

2. Turpināta noziedzīga nodarījuma gadījumā nodarījuma izdarītājs tiek sodīts, ņemot vērā visu noziedzīgajā nodarījumā ietverto darbību kopumu un to radīto kopējo noziedzīgo iznākumu.

198. pants. 1. [..] Par laupīšanu – svešas kustamas mantas atņemšanu īpašniekam ar nodomu to nelikumīgi piesavināties, izmantojot vardarbību vai draudus –, soda ar brīvības atņemšanu uz laiku no trim līdz desmit gadiem.

Nakazateleno-protsesualen kodeks [Kriminālprocesa kodekss, 2005. gada 28. oktobra DV Nr. 86, spēkā no 2006. gada 29. aprīļa; turpmāk tekstā – “NPK”]

25. pants. 1. [*kriminālprocesa apturēšana pēc lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu iesniegšanas Tiesai*]

94. pants. 1. Aizstāvja piedalīšanās kriminālprocesā ir nepieciešama, ja: [*citi gadījumi*] 6) apsūdzētais ir aizturēts;

96. pants. 1. [...] Izņemot 94. panta 1. punkta 1.–3. un 6. apakšpunktā minētos gadījumus, apsūdzētais jebkurā tiesvedības situācijā var atteikties no aizstāvja. Apsūdzēto informē par sekām, ko rada atteikšanās no aizstāvja.

97. pants. 1. Aizstāvis var piedalīties kriminālprocesā no brīža, kad persona tiek aizturēta vai pret to tiek izvirzīta apsūdzība.

2. Pirmstiesas procesa virzītājam ir jāinformē apsūdzētais par tā tiesībām uz advokātu un jādod tam iespēja nekavējoties sazināties ar aizstāvi. Pirms šo pienākumu izpildes nedrīkst veikt nekādas izmeklēšanas vai citas procesuālās darbības ar apsūdzētā piedalīšanos.

248. pants. (Grozīts ar 2017. gada DV Nr. 63, spēkā no 2017. gada 5. novembra)
1. Pirmstiesas sēdē tiks izskatīti šādi jautājumi:

[..] 3. vai pirmstiesas izmeklēšanas gaitā ir pieļauti novēršami būtisku procesuālo noteikumu pārkāpumi, kas ierobežojuši apsūdzētā [*vai citu personu*] procesuālās tiesības;

5) [*citi jautājumi*] aizstāvja, eksperta, tulka vai tulkotāja iecelšana un [*citi jautājumi*];

6) veiktie piespiedu pasākumi;

[*citi jautājumi*].

270. pants. 1. Jautājums par drošības līdzekļa maiņu var tikt izvirzīts jebkurā galvenās tiesvedības brīdī. Atkārtotu lūgumu par drošības līdzekļa maiņu tajā pašā instancē var iesniegt tikai tad, ja ir mainījušies apstākļi.

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 **CH** ir Bulgārijas Republikas pilsonis. Viņam nav izglītības, viņš nepārvalda bulgāru rakstu valodu un ir iepriekš sodīts.
- 2 2022. gada 2. decembrī 6. Rayonno upravlenie pri Stolichna direktsia na vatreshnite raboti [Galvaspilsētas iekšlietu direkcijas 6. rajona policijas pārvalde; turpmāk tekstā: “Rajona policijas pārvalde”] uzsāka pirmstiesas kriminālprocesu Nr. 2021/2022 par 2022. gada 2. decembrī ap plkst. 20.30 Sofijā notikušu svešas kustamas mantas (sieviešu rokassoma) atņemšanu, kas notika, pielietojot spēku, cietušajai KL, kuras īpašumā soma atradās, izraujot to viņai no rokām un tādējādi izdarot noziedzīgu nodarījumu saskaņā ar NK 198. panta 1. apakšpunktu. 2022. gada 14. oktobrī Rajona policijas pārvalde uzsāka pirmstiesas kriminālprocesu Nr. 2112/2022 par minētajā datumā ap plkst. 19.00 Sofijā notikušu svešas kustamas mantas (sieviešu rokassoma) atņemšanu cietušajai MN,

kuras īpašumā soma atradās, bez viņas piekrišanas un ar nodomu to nelikumīgi piesavināties, pielietojot spēku, proti, soma, to spēcīgi velkot, tika izrauta no cietušās rokām, izraisot viņas nokrišanu zemē un tādējādi izdarot noziedzīgu nodarījumu *NK* 198. panta 1. punkta izpratnē. Pēc šo divu procedūru uzsākšanas **CH** 2022. gada 16. decembrī plkst. 13.00 pēc policijas iestādes rīkojuma tika aizturēts uz laikposmu līdz 24 stundām, lai iegūtu datus, kas ļautu konstatēt viņa līdzdalību noziedzīgā nodarījumā saskaņā ar *NK* 198. pantu otrā pirmstiesas kriminālprocesa ietvaros, kurš tika uzsākts 2022. gada 14. decembrī.

- 3 Tajā pašā dienā, 2022. gada 16. decembrī plkst. 16.50 **CH** parakstīja rakstveida paziņojumu, kurā bija norādīts, ka viņš nevēlas aizstāvēties nedz ar paša izvēlētu aizstāvi un uz sava rēķina, nedz ar valsts nodrošinātu advokātu. Tomēr viņš netika informēts par sekām, ko rada atteikšanās no aizstāvja. Paziņojumā ir paredzēta prasība, ka gadījumā, ja aizturētā persona ir analfabēts vai nespēj paziņojumu aizpildīt pati, tas ir jāaizpilda ierēdnim, ja, un ka šīs personas gribas izteikumi ir jāsniedz liecinieka klātbūtnē, kurš ar parakstu apliecina to autentiskumu. Izskatāmajā lietā trūka policijas iestādes un liecinieka parakstu.
- 4 No lietas materiāliem neizriet, ka **CH** būtu nekavējoties informēts par viņa aizturēšanas iemesliem un it īpaši par nodarījumiem, kas viņam tiek inkriminēti.
- 5 Uzreiz pēc aizturēšanas 2022. gada 16. decembrī policijas iestāde laikā no plkst. 13.10 līdz plkst. 13.25 nopratināja **CH** liecinieka statusā bez aizstāvja klātbūtnes. Tika izdarīta piezīme par to, ka viņš ir ticis informēts par savām tiesībām un par to, ka viņam nav pienākuma vainot sevi noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un ka viņš var atteikties liecināt. Nopratināšanas laikā **CH** atzinās, ka 2022. gada 14. decembrī ir piedalījies pret sievieti vērstā laupīšanā Sofijā, ar varu izraujot viņai rokassomu, un paziņoja, ka ir gatavs policijas iestādēm parādīt vietu, kur viņš bija paslēpis svešo mantu. Nopratināšanas protokolā tika izdarīta piezīme, ka nopratināšana notika, klātesot lieciniekam *OP*, ko viņš tomēr neapstiprināja ar savu parakstu.
- 6 Tāpat 2022. gada 16. decembrī laikā no plkst. 14.10 līdz plkst. 14.40 ar **CH** piedalīšanos, bet bez aizstāvja klātbūtnes tika veikta noziedzīgā nodarījuma rekonstrukcija, kuras laikā **CH** aizveda tiesībaizsardzības iestādes uz vietu, kur atradās nozagtā soma. Piedaloties diviem izmeklēšanas darbības lieciniekiem, tika sastādīts izmeklēšanas pasākuma protokols un tika uzņemtas arī fotogrāfijas.
- 7 Tajā pašā dienā, proti, 2022. gada 16. decembrī, laikā no plkst. 15.50 līdz plkst. 16.20 tika veikta kratīšana **CH** dzīvesvietā viņa klātbūtnē un aizstāvja prombūtnē, kratīšanas gaitā konfiscējot apģērbus un apavus. Izmeklēšanas pasākumi tika fiksēti protokolā, piedaloties diviem izmeklēšanas darbības lieciniekiem; turklāt tika uzņemtas fotogrāfijas. Protokolu apstiprināja *Sofiyski rayonen sad* [Sofijas rajona tiesas] tiesnesis.
- 8 Pēc tam 2022. gada 16. decembrī no plkst. 17.40 līdz plkst. 17.50, piedaloties **CH** un klāt neesot aizstāvim, tika veikta tieša personu uzrādīšana atpazīšanai, kuras

- laikā cietusī MN no četrām vīriešu dzimuma personām atpazīna **CH** kā pret viņu vērsta noziedzīgā uzbrukuma izdarītāju. Piedaloties diviem izmeklēšanas darbības lieciniekiem, tika sastādīts izmeklēšanas pasākuma protokols un tika uzņemtas arī fotogrāfijas.
- 9 Neilgi pēc tam, proti, 2022. gada 16. decembrī no plkst. 18.05 līdz plkst. 18.15, **CH** tika veikta personas pārmeklēšana (vizuāla apskate), aprakstot viņam mugurā esošo apģērbu un konfiscējot viņam mugurā esošo jaku un bikses. Piedaloties diviem izmeklēšanas darbības lieciniekiem, tika sastādīts izmeklēšanas pasākuma protokols, tika uzņemtas arī fotogrāfijas. Protokolā bija nepārprotami norādīts, ka **CH** neļauj veikt sev fizisko pārbaudi, un šo protokolu apstiprināja *Sofiyski rayonen sad* tiesnesis.
- 10 Nākamajā dienā, 2022. gada 17. decembrī, laikā no plkst. 15.40 līdz plkst. 15.50, piedaloties **CH** un klāt neesot aizstāvim, tika veikta tieša personu uzrādīšana atpazīšanai Rajona policijas pārvaldes pirmā, proti, 2022. gada 2. decembrī, uzsāktā pirmstiesas kriminālprocesa Nr. 2021/2022 ietvaros, kuras laikā cietusī KL no četrām vīriešu dzimuma personām atpazīna **CH** kā pret viņu vērsta noziedzīgā uzbrukuma izdarītāju. Izmeklēšanas pasākums tika fiksēts protokolā, piedaloties diviem izmeklēšanas darbības lieciniekiem; turklāt tika uzņemtas fotogrāfijas.
- 11 Tajā pašā dienā, 2022. gada 17. decembrī, Rajona policijas pārvaldes otrā pirmstiesas kriminālprocesa Nr. 2112/2022 ietvaros ar *Sofiyska rayonna prokuratura* [Sofijas rajona prokuratūras, Bulgārija] prokurora rīkojumu **CH** tika apsūdzēts noziedzīga nodarījuma izdarīšanā saskaņā ar *NK* 198. panta 1. punktu. 2022. gada 17. decembrī plkst. 18.00 apsūdzētajam **CH** *ex officio* tika iecelts aizstāvis advokāta *Georgi Stoyanov* personā no *Sofiyska Advokatska kolegia* [Sofijas advokātu kolēģijas, Bulgārija], jo viņa aizstāvība bija nepieciešama saskaņā ar *NPK* 94. panta 1. punkta 6. apakšpunktu, bet izvirzītā apsūdzība viņiem abiem tika darīta zināma plkst. 18.10. Tūlīt pēc tam, 2022. gada 17. decembrī no plkst. 18.20 līdz plkst. 18.30, apsūdzētais **CH** tika nopratināts un norādīja, ka ir sapratis izvirzīto apsūdzību, bet atteicās izteikties par to.
- 12 Ar Sofijas rajona prokuratūras prokurora 2022. gada 17. decembra rīkojumu apsūdzētais **CH**, pamatojoties uz *NPK* 64. panta 2. punktu, tika aizturēts uz laikposmu līdz 72 stundām, lai sagatavotu pieteikumu par pirmstiesas apcietinājuma piemērošanu kā drošības līdzekli. Ar 2022. gada 19. decembra lēmumu *Sofiyski rayonen sad* apmierināja prokurora pieteikumu un noteica **CH** visstingrāko drošības līdzekli, un šo tiesas nolēmumu *Sofiyski gradski sad* [Sofijas pilsētas tiesa, Bulgārija] 2022. gada 29. decembrī apstiprināja.
- 13 Ar Sofijas rajona prokuratūras prokurora 2023. gada 5. janvāra rīkojumu abi pirmstiesas kriminālprocesi tika apvienoti, pamatojoties uz saikni starp abām laupīšanām, un Rajona policijas pārvalde tos turpināja ar Nr. 2112/2022.

- 14 Ar 2023. gada 13. jūnija lēmumu, kas tika pasludināts atklātā tiesas sēdē, *Sofiyski rayonen sad* palāta noraidīja apsūdzētā **CH** lūgumu mainīt viņam piemēroto drošības līdzekli pirmstiesas apcietinājumu. Šo tiesas nolēmumu 2023. gada 22. jūnijā apstiprināja *Sofiyski gradski sad*.
- 15 Ar Sofijas rajona prokuratūras prokurora 2023. gada 26. jūlija rīkojumu **CH** tika apsūdzēts abu laikposmā no 2022. gada 2. decembra, plkst. 20.30, līdz 2022. gada 14. decembrim, plkst. 19.00, pastrādāto laupīšanu kā viena turpināta noziedzīga nodarījuma saskaņā ar NK 198. panta 1. punktu kopsakarā ar tā 26. panta 1. punktu izdarīšanā. 2023. gada 7. augustā plkst. 14.00 **CH** un viņa valsts nodrošinātajam advokātam tika darīta zināma grozītā apsūdzība, un tajā pašā dienā no plkst. 14.10 līdz plkst. 14.20 veiktās nopratināšanas laikā apsūdzētais paziņoja, ka ir sapratis izvirzīto apsūdzību, bet apstrīd savu līdzdalību abos laupīšanas gadījumos.
- 16 2023. gada 14. augustā izmeklēšanas lieta tika darīta zināma aizstāvim advokātam *Stoyanov*. Nākamajā dienā, proti, 2023. gada 15. augustā, *Sofiyski rayonen sad* tika izvirzīta apsūdzība pret apsūdzēto **CH** par viņam inkriminēto turpināto noziedzīgo nodarījumu saskaņā ar *NKP* 198. panta 1. punktu kopsakarā ar tā 26. panta 1. punktu, uz kā pamata šajā tiesā tika uzsākts vispārīga rakstura kriminālprocess *NOHD* Nr. 11234/2023. 2023. gada 16. augustā prokurors nosūtīja tiesai valsts nodrošinātā advokāta rakstveida lūgumu par tiesas noteiktā drošības līdzekļa maiņu. 2023. gada 18. augustā atklātā tiesas sēdē saskaņā ar *NPK* 270. pantu notika tiesas sēde, lai izskatītu jautājumu par drošības līdzekļa piemērotību, un ar tajā pašā dienā pieņemtu lēmumu tiesas krimināllietu palāta grozīja šo drošības līdzekli, nosakot vieglāko drošības līdzekli, proti, pienākumu regulāri pieteikties attiecīgā iestādē.
- 17 Pamatojumā norādīts, ka apsūdzētais **CH** tika aizturēts 2022. gada 16. decembrī plkst. 13.00 pēc policijas iestādes rīkojuma un ka šajā brīdī viņam radās tiesības uz advokāta aizsardzību saskaņā ar Konstitūcijas 30. panta 4. punktu. Tiesībaizsardzības iestādes nenodrošināja šo tiesību īstenošanu, pat neraugoties uz paziņojumu, kurš tika aizpildīts pēc aizturēšanas un kurā bija fiksēta atteikšanās no aizstāvja. Tas tā ir izskatāmās lietas faktisko apstākļu dēļ – **CH** ir analfabēts –, kā arī viņa paziņojuma dēļ tiesas sēdē par to, ka viņš nav apzinājies viņam izsniegtā dokumenta darbības tvērumu; tādējādi un it īpaši tāpēc, ka nav liecinieku, kas attiecīgo faktu varētu apliecināt, nevar nepārprotami secināt, ka viņš šo lēmumu pieņēma brīvprātīgi un apzināti.
- 18 Šādā situācijā, lai veiktu nepieciešamo pamatotu aizdomu par apsūdzētā līdzdalību inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā novērtējumu, tiesa nevar izmantot nevienu no izmeklēšanas pasākumiem, kas veikti pēc viņa aizturēšanas un pirms apsūdzības izvirzīšanas pret viņu, proti, liecinieku nopratināšanu, nodarījuma rekonstrukciju, tiešu personu uzrādīšanu atpazīšanai, personas pārmeklēšanu un ārpustiesas paziņojumus policijas iestādēm par līdzdalību nodarījumā. Turklāt atšķirībā no Bulgārijas Republikas valsts tiesību aktiem Savienības likumdevējs saskaņā ar Direktīvas 2013/48 3. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktu paredz

tiesības uz advokāta palīdzību vēl pirms personas aizturēšanas, proti, pirms personu nopratina policija vai cita tiesību aizsardzības vai tiesu iestāde, vai no brīža, kad izmeklēšanas vai citas kompetentās iestādes veic izmeklēšanas vai citu pierādījumu vākšanas darbības. Turklāt saskaņā ar šīs direktīvas 12. panta 2. punktu dalībvalstis nodrošina, ka, izvērtējot liecības, ko snieguši aizdomās turētie vai apsūdzētie, vai pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot to tiesības uz advokātu, tiek ievērotas tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgums. Direktīvas transponēšanas termiņš beidzās 2016. gada 27. novembrī, un, ciktāl tajā ir paredzētas fizisku personu tiesības un dalībvalstīm noteikti pienākumi ievērot šīs tiesības, tās noteikumiem ir tieša vertikāla iedarbība.

- 19 Iesniedzējtiesa uzskata, ka pašreiz vienīgais – turklāt tikai netiešs – pierādījums, kurš **CH** saista ar elementiem, kas objektīvi veido pirmo viņam inkriminēto noziedzīgo nodarījumu, ir liecinieka QR liecība, kurš liecina, ka viņš no viņa iegādājās noziedzīgā nodarījuma ietvaros iegūto cietušās KL mobilo tālruni, ko vēlāk konfiscēja izmeklēšanas iestādes.
- 20 Pamatojoties uz šiem apsvērumiem, pirmās instances tiesa – kaut arī **CH** ir iepriekš sodīts un noziedzīgie nodarījumi formāli ietilpst probācijas periodā, kas viņam noteikts, pamatojoties uz iepriekšēju notiesājošu spriedumu – pauža nostāju, ka ņemot vērā pamatoto aizdomu par viņa iespējamo līdzdalību noziedzīgā nodarījumā zemo intensitāti un vairāk nekā astoņus mēnešus ilgo apcietinājumu, piemērotais pirmstiesas apcietinājums bija jāmaina uz vieglāko likumā paredzēto drošības līdzekli, proti, “pienākumu regulāri pieteikties” attiecīgā iestādē, jo, lai gan atbilstīgais informācijas avots, kas norādīts par iespējamo līdzdalību vienā no inkriminētajām laupīšanām, var pamatot sākotnējo apcietinājuma piemērošanu, tas tomēr nevar pamatot visstingrākā procesuālā piespiedu līdzekļa turpināšanu personai kriminālprocesa tiesvedības stadijā.
- 21 Pēc Sofijas rajona prokuratūras pārstāvja iesnieguma par apstrīdēšanu *Sofiyski gradski sad* ar 2023. gada 7. septembra lēmumu atcēla *Sofiyski rayonon sad* nolēmumu un atstāja spēkā pret **CH** piemēroto drošības līdzekli – pirmstiesas apcietinājumu. Pamatojuma izklāstā apelācijas instance pārmet *Sofiyski rayonon sad* neobjektivitāti, jo tā “ir izvērtējusi iegūto pierādījumu spēkā esamību un to pietiekamību un ieņēmusi nostāju jautājumā par vainu, pārkāpjot ECPAK 6. panta 1. punktu”. Tāpat tika norādīts, ka “aizturētās personas **CH** tiesības ir tikušas faktiski pārkāptas tādēļ, ka netika nodrošināta advokāta aizsardzība”, ka tajā pašā laikā “tomēr nav pierādījumu tam, ka par šo apcietinājumu ir iesniegta sūdzība saskaņā ar likumā paredzēto procedūru”, un ka “apsūdzētajam un viņa aizstāvim ir bijusi iespēja īstenot savas tiesības”, proti, saskaņā ar īpašu likumu, kas paredz valsts atbildību gadījumā, ja policijas iestādes piemēro aizturēšanu uz laiku līdz 24 stundām. Tā kā šāda iniciatīva netika īstenota, *Sofiyski gradski sad* uzsvēra, ka, “lai gan **CH** aizturēšanas laikā viņam netika iecelts neviens aizstāvis, pasākumi, kas ar viņa piedalīšanos vai bez tās tika piemēroti līdz brīdim, kad viņš tika saukts tiesas priekšā apsūdzētā statusā, nešķiet prettiesiski un nezaudē savu pierādījuma spēku”.

- 22 2023. gada 2. oktobrī vietējā krimināllietu palāta atklātā pirmstiesas sēdē vēlreiz lēma par drošības līdzekļa jautājumu un grozīja to uz “pienākumu regulāri pieteikties” attiecīgā iestādē, jo nebija saprātīgu iemeslu atkāpties no iepriekšējā tiesvedībā izklāstītā pamatojuma.
- 23 Pēc rajona prokuratūras pārstāvja pieteikuma *Sofiyski gradski sad* citā sastāvā ar 2023. gada 7. novembra lēmumu atcēla *Sofiyski rayonen sad* nolēmumu un atstāja spēkā pret **CH** piemēroto drošības līdzekli – pirmstiesas apcietinājumu. Apelācijas tiesa pamatojumā minēja daļu no lietā iegūtajiem pierādījumiem, kas iesniedzējtiesas uzskatā nav tieši saistīti ar **CH** līdzdalību abās laupīšanās, un konstatēja, ka, aplūkojot kopumā, tie balsta “pamatotas aizdomas par apsūdzētās līdzdalību”. Turpinājumā tā izklāstīja, ka “tā pirmstiesas kriminālprocesa ietvaros attiecībā uz apsūdzētā aizturēšanas brīdi nav konstatējusi būtiskus procesuālo noteikumu pārkāpumus”, jo “saskaņā ar ECT pastāvīgo judikatūru apsūdzētajam vai aizdomās turētajam ir jādod iespēja agri saņemt aizstāvja palīdzību”, bet šīs tiesības “nav neierobežotas”. Turklāt tiesa arī norādīja, ka **CH** tika nešaubīgi informēts par viņa tiesībām uz advokāta palīdzību, kas izriet no tā, ka policija viņam bija izsniegusi aizturēšanas protokola kopiju un ka viņš bija arī parakstījis rakstveida paziņojumu par savām tiesībām, tāpēc nav neviena iemesla pievienoties *Sofiyski rayonen sad* viedoklim, saskaņā ar kuru “šī atteikšanās no tiesībām uz advokāta palīdzību nebija informēts lēmums, proti, apsūdzētais nezināja, ko viņš paraksta, jo bija analfabēts”. Pirmās instances tiesa tika kritizēta arī par “Direktīvas 2013/48 interpretāciju”, jo tās 3. panta 6. [punkts] “paredz iespēju pirmstiesas stadijā uz laiku atkāpties no tiesību piemērošanas”.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

- 24 [Norādes tikai par jautājumu, vai ir jāiesniedz lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu]

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 25 Izskatāmās tiesvedības priekšmets ir apsūdzētā **CH** iespējamā līdzdalība viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā, par kuru viņš tiek saukts pie kriminālatbildības, un iesniedzējtiesai ir jāizlemj jautājums par vainu. Galvenais jautājums, kas ir jānoskaidro, ir par to, vai izmeklēšanas iestādes ievēroja **CH** tiesības uz advokāta palīdzību saskaņā ar Direktīvu 2013/48 viņa faktiskās aizturēšanas brīdī un pirms viņam formāli izvirzīja apsūdzību, it īpaši ņemot vērā vietējās krimināllietu palātas un apelācijas tiesas pretrunīgos viedokļus par direktīvas piemērošanu.
- 26 Tiesai vispirms ir jānoskaidro, vai ar Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punktu kopsakarā ar Hartas 47. panta 1. punktu ir saderīgi tas, ka, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem un judikatūru, tiesai, nosakot vai izpildot piemērotu drošības līdzekli, tiek liegta iespēja izvērtēt, vai pierādījumi ir iegūti, pārkāpjot šajā direktīvā noteiktās tiesības uz advokāta palīdzību, un vai policijas iestādes ir

ierobežojušas viņa tiesības brīvi pārvietoties. Šis jautājums rodas, ņemot vērā *Sofijski gradski sad* pirmo nolēmumu, kas pieņemts ar 2023. gada 7. septembra lēmumu, ciktāl ar to šī pirmās instances tiesas pilnvara tika neierobežoti noraidīta. Lai pārbaudītu, vai apelācijas tiesas pārstāvētais uzskats ir pareizs, ir jāatbild arī uz jautājumu, vai ir ievērota prasība nodrošināt tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgumu Direktīvas 2013/48 12. panta 2. punkta izpratnē, ja tiesa, kas izskata jautājumu par drošības līdzekļa piemērotību, veidojot savu iekšējo pārliecību, ņem vērā pierādījumus, kas iegūti, pārkāpjot šīs direktīvas prasības laikā, kamēr personai bija aizdomās turētā statuss un policijas iestādes ierobežoja tās tiesības brīvi pārvietoties? Iesniedzējtiesa atgādina, ka Tiesai ir vairākkārt lūgts izskatīt sistēmisko problēmu, ka Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13 (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā un Direktīva 2013/48, ciktāl tās attiecas uz aizdomās turētajiem, nav pienācīgi transponētas un piemērotas, jo Bulgārijas Republikas tiesībās nepastāv šāds juridiskais statuss (skat. spriedumus lietās C-608/21 un C-209/22).

- 27 Principiālā iespēja tiesai, kas lemj jautājumu par drošības līdzekli, pārbaudīt, vai aizdomās turētā vai apsūdzētā tiesības, kuras izriet no Direktīvas 2013/48, ir ievērotas pierādījumu iegūšanā, ir izšķiroša, lai izvērtētu, vai pastāv pamatotas aizdomas par viņa līdzdalību viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā. Iesniedzējtiesa uzskata, ka tiesības uz aizstāvību un procesa taisnīgums saskaņā ar iepriekš minētās direktīvas 12. panta 2. punktu ir jānodrošina ne tikai, tiesai galīgi lemjot par personas vainu, bet arī izvērtējot jautājumu, vai un kāds drošības līdzeklis ir jānosaka vai jāizpilda attiecībā uz šo personu.
- 28 Savukārt, ņemot vērā *Sofijski gradski sad* pirmo nolēmumu, kas pieņemts ar 2023. gada 7. septembra lēmumu, un iesniedzējtiesai pārņemto neobjektivitāti, Tiesai tāpat ir jāizskata arī jautājums par to, vai tādu pierādījumu, kas iegūti, pārkāpjot Direktīvu 2013/48, izslēgšana no tiesas puses, kura, neraugoties uz augstākas instances tiesas pretējiem norādījumiem, izskata jautājumu par drošības līdzekļa piemērotību, negatīvi ietekmē procesa taisnīguma prasības, kas noteiktas šīs direktīvas 12. panta 2. punktā kopsakarā ar Hartas 47. panta 1. un 2. punktu, un rada šaubas par tiesas objektivitāti.
- 29 *Sofijski gradski sad* savā otrajā nolēmumā, kas pieņemts ar 2023. gada 7. novembra lēmumu, konstatēja, ka izskatāmas lietas īpašajos apstākļos ir piemērojams Direktīvas 2013/48 3. panta 6. punkta b) apakšpunkts, kurā ir paredzēta iespēja ārkārtas apstākļos pirmstiesas stadijā uz laiku atkāpties no tiesību uz advokāta palīdzību piemērošanas, ja ir absolūti nepieciešama izmeklēšanas iestāžu tūlītēja rīcība, lai novērstu ievērojama apdraudējuma nodarīšanu kriminālprocesam. Lai uzturētu šādu viedokli, priekšnosacījums ir, ka Eiropas Savienības Tiesa lemj par jautājumu, vai attiecīgajam noteikumam ir tieša iedarbība attiecīgajā ES dalībvalstī, jo tas nav transponēts tās tiesību aktos un nepiešķir nekādas tiesības attiecīgajām fiziskajām personām. Šajā ziņā ir jāatzīmē, ka saskaņā ar vietējās krimināllietu palātas viedokli Direktīvas 2013/48 3. panta 6. punkta b) apakšpunkta noteikums nav nepārprotami transponēts valsts tiesībās, jo tas ir acīmredzami pretrunā Konstitūcijas 30. panta 4. punktam, kurā ir skaidri

un nepārprotami paredzēts, ka tiesības uz advokāta aizsardzību rodas aizturēšanas vai apsūdzības izvirzīšanas brīdī, proti, ka nekāda kavēšanās nav pieļaujama.

- 30 Nākamais lēmuma pieņemšanai izšķirošais jautājums, kas jānoskaidro Tiesai ir, vai Direktīvas 2013/48 9. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktā kopsakarā ar šīs direktīvas 39. apsvērumu paredzētās garantijas ir ievērotas, ja aizdomās turētā rakstveida atteikšanās no tiesībām uz advokāta palīdzību gan ir pieejama, tomēr viņš ir analfabēts un nav saņēmis informāciju par atteikšanās iespējamajām sekām, un vēlāk tiesā apgalvo, ka laikā, kamēr policijas iestādes ierobežoja viņa tiesības brīvi pārvietoties, viņš nezināja, kāds ir viņa parakstītā dokumenta saturs. Iesniedzējtiesas [uzdotā jautājuma] pamatojums izriet no *Sofiyski gradski sad* pirmā nolēmuma, kas pieņemts ar 2023. gada 7. septembra lēmumu (skat. iepriekš 21. punktu).
- 31 Visbeidzot, Tiesai ir jānoskaidro arī jautājums, vai tas, ka aizdomās turētais aizturēšanās brīdī atsakās no advokāta palīdzības, atbrīvo iestādes no pienākuma ikreiz tieši pirms katra turpmākā izmeklēšanas pasākuma veikšanas ar aizdomās turētā piedalīšanos informēt viņu par tiesībām uz advokāta palīdzību un par iespējamajām atteikšanās sekām. Saskaņā ar iesniedzējtiesas valsts tiesību aktiem, lai gan aizturētā persona var atteikties no aizstāvja, šāda atteikšanās nav pieļaujama, tiklīdz šai personai ir oficiāli izvirzīta apsūdzība. Šī valsts tiesību īpatnība izriet no *Varhoven kasatsionen sad* [Augstākā kasācijas tiesas, Bulgārija] pastāvīgās judikatūras, saskaņā ar kuru sākotnēji aizturētās personas atteikšanās no aizstāvja tās tiesību uz brīvu pārvietošanos ierobežojuma ietvaros attiecas uz visiem turpmākajiem izmeklēšanas pasākumiem, kas uz to attiecas un kas ir veikti ar tās piedalīšanos, pirms tai pēc tam tiek izvirzīta apsūdzība.
- 32 Šī Bulgārijas augstākās instances tiesas iedibinātā judikatūra tika ievērota, arī rīkojoties izskatāmajā tiesvedībā, jo izmeklēšanas iestādes pēc **CH** aizturēšanas veica vairākus izmeklēšanas pasākumus, proti, liecinieku nopratināšanu, noziedzīga nodarījuma rekonstrukciju, tiešu personu uzrādīšanu atpazīšanai un nopratināšanu, neinformējot viņu par pasākumu būtību un iespējamām sekām, kā arī nesniedzot viņam iespēju, pirms katra pasākuma saņemt advokāta palīdzību.